

Dấu ấn khối u: Ý nghĩa của chúng trong chăm sóc ung thư

Dấu ấn khối u (tumor marker) là bất kỳ thứ gì có trong hoặc do tế bào ung thư tạo ra — hoặc do các tế bào khác phản ứng với ung thư hay với một số tình trạng không phải ung thư — cung cấp thông tin về một khối ung thư. Dấu ấn có thể giúp chẩn đoán, lựa chọn điều trị và theo dõi. Nhưng mức tăng cao không có nghĩa là ai đó bị ung thư, và kết quả thường được kết hợp với các xét nghiệm khác như sinh thiết hoặc chụp chiếu.

Phiên bản đơn giản

Dấu ấn khối u (tumor marker) là bất kỳ thứ gì có trong hoặc do tế bào ung thư tạo ra — hoặc do các tế bào khác của cơ thể phản ứng với ung thư hay với một số tình trạng lành tính (không phải ung thư) — cung cấp thông tin về một khối ung thư. Nó có thể cho manh mối về mức độ ác tính của một khối ung thư, loại điều trị nào nó có thể đáp ứng, hoặc liệu nó có đang đáp ứng với điều trị hay không.

Dấu ấn khối u là một mảnh thông tin, chứ không phải là một chẩn đoán tự thân.

Dấu ấn khối u là gì

Dấu ấn khối u theo truyền thống là các protein hoặc chất khác được tạo ra với lượng nhiều hơn bởi tế bào ung thư so với tế bào bình thường. Những chất này có thể được tìm thấy trong máu, nước tiểu, phân, khối u, hoặc các mô hay dịch cơ thể khác của một số người bị ung thư.

Ngày càng nhiều, các dấu ấn bộ gen cũng được sử dụng. Những dấu ấn này bao gồm đột biến gen khối u, các mẫu biểu hiện gen khối u, và các thay đổi không thuộc về gen trong DNA khối u. Các dấu ấn bộ gen được tìm thấy cả trong bản thân khối u và trong các mảnh khối u thải vào dịch cơ thể.

Nhiều dấu ấn khối u khác nhau đã được mô tả và đang được dùng trong lâm sàng. Một số chỉ liên quan đến một loại ung thư, trong khi những dấu ấn khác liên quan đến nhiều loại ung thư.

Vì sao một kết quả đơn lẻ không phải là toàn bộ bức tranh

Dấu ấn khối u có thể giúp chẩn đoán ung thư. Nhưng việc có mức dấu ấn khối u tăng cao không có nghĩa là ai đó bị ung thư. Có hai lý do quan trọng cho điều này:

- **Các tình trạng không phải ung thư có thể làm tăng một dấu ấn.** Một tình trạng lành tính đôi khi có thể khiến mức dấu ấn tăng lên.

- **Không phải ai bị ung thư cũng có dấu ấn tăng.** Không phải ai bị một loại ung thư cụ thể cũng sẽ có mức cao hơn của dấu ấn liên quan đến loại ung thư đó.

Vì điều này, các phép đo dấu ấn khối u thường được kết hợp với kết quả của các xét nghiệm khác, chẳng hạn như sinh thiết hoặc chụp chiếu, để chẩn đoán ung thư.

Dấu ấn khối u được dùng như thế nào trong chăm sóc ung thư

Dấu ấn khối u có thể cung cấp nhiều loại thông tin quan trọng đối với chăm sóc ung thư:

- **Giúp chẩn đoán ung thư**, cùng với các xét nghiệm khác.
- **Loại ung thư.**
- **Giai đoạn của ung thư** — mức độ lan rộng của nó.
- **Ước tính tiên lượng**, tức là diễn tiến có thể xảy ra của bệnh.
- **Điều trị nào có thể hiệu quả.** Các dấu ấn cho thấy liệu ai đó có phù hợp với một liệu pháp nhằm trúng đích cụ thể hay không đôi khi được gọi là dấu ấn sinh học cho điều trị ung thư. Những dấu ấn này thường được đo trong các mẫu mô khối u. Vì khối u có thể thả các tế bào hoặc mảnh vật chất vào máu, một số dấu ấn cũng có thể được đo bằng các xét nghiệm gọi là sinh thiết lỏng (liquid biopsy).
- **Điều trị đang hiệu quả đến đâu.** Đo một dấu ấn lặp đi lặp lại (đo "chuỗi") trong quá trình điều trị có thể cho thấy liệu khối u có đang đáp ứng hay không.
- **Liệu ung thư có tái phát hay không.** Đo dấu ấn khối u theo thời gian sau khi kết thúc điều trị có thể được dùng để kiểm tra tái phát.

Các xét nghiệm được thực hiện ở đâu

Một số xét nghiệm dấu ấn khối u được dùng cho nhiều loại ung thư. Nhiều xét nghiệm được thực hiện bởi các phòng thí nghiệm thương mại và học thuật. Đôi khi một trung tâm ung thư dùng một xét nghiệm được phát triển trong một phòng thí nghiệm lâm sàng duy nhất, gọi là xét nghiệm do phòng thí nghiệm phát triển, để đáp ứng một nhu cầu y tế cụ thể. Tất cả dấu ấn khối u đều được xét nghiệm trong các phòng thí nghiệm đáp ứng các tiêu chuẩn do chương trình Sửa đổi Cải tiến Phòng thí nghiệm Lâm sàng (CLIA) đặt ra.

Dấu ấn khối u và sàng lọc

Vì khối u tạo ra các dấu ấn có thể đo được trong máu và các dịch cơ thể khác, các nhà nghiên cứu đã hy vọng những dấu ấn này có thể giúp sàng lọc ung thư cho mọi người — phát hiện nó sớm, trước khi triệu chứng xuất hiện.

Tuy nhiên, các nghiên cứu nhìn chung đã phát hiện rằng các dấu ấn khối u lưu hành trong máu không hoạt động tốt cho việc sàng lọc. Chúng thường không nhận diện được tất cả những người mắc bệnh (không đủ độ nhạy), hoặc chúng gợi ý có ung thư ở những người thực ra không mắc (không đủ độ đặc hiệu).

Các nhà nghiên cứu hiện đang nghiên cứu các xét nghiệm phát hiện đa ung thư, phân tích nhiều dấu ấn sinh học trong máu của những người không có triệu chứng để cố gắng tìm ra ung thư giai đoạn sớm. Nhiều xét nghiệm như vậy đang được phát triển và một số đang được tiếp thị, nhưng còn nhiều điều cần tìm hiểu về cách sử dụng chúng tốt nhất cũng như về tác hại và lợi ích của chúng.

Hãy trao đổi với đội ngũ y tế của bạn về ý nghĩa của bất kỳ kết quả dấu ấn khối u cụ thể nào đối với bạn.

Nội dung này chỉ nhằm mục đích giáo dục và không thể thay thế cho tư vấn y tế. Hãy luôn trao đổi với đội ngũ y tế của bạn về tình trạng cụ thể của bạn.

Dựa trên một nguồn đáng tin cậy

Đây là bản dịch bằng ngôn ngữ đơn giản của nội dung giáo dục dựa trên Viện Ung thư Quốc gia Hoa Kỳ. Vui lòng đọc nguồn gốc để có thông tin đầy đủ và cập nhật. Chỉ mang tính giáo dục — không phải lời khuyên y tế. Hãy luôn trao đổi với đội ngũ chăm sóc của bạn.

Viện Ung thư Quốc gia Hoa Kỳ: cancer.gov/about-cancer/diagnosis-staging/diagnosis/tumor-markers-fact-sheet

Cập nhật lần cuối: 2026-07-14

Bạn có quyền được cung cấp thông dịch viên miễn phí. Tại Hoa Kỳ, các bệnh viện và phòng khám nhận tài trợ liên bang phải cung cấp thông dịch viên đủ trình độ mà bạn không phải trả tiền. Bạn có thể yêu cầu tại quầy tiếp nhận hoặc trước buổi hẹn. Bạn không cần đưa người thân hoặc trẻ em đi để phiên dịch.

Trực tuyến: cancerexplained.org/languages/vi/tumor-markers

Dịch từ bài viết tiếng Anh trên cancerexplained.org. Bản tiếng Anh là bản đã được đối chiếu với nguồn.

Chỉ là thông tin giáo dục, không phải lời khuyên y tế. Một hệ thống biên tập có hỗ trợ AI đã giúp soạn trang này. Chưa có người thẩm định y khoa nào được nêu tên đã xem xét trang này, trừ khi có nêu tên.

Được in, sao chép và chia sẻ miễn phí nếu giữ nguyên nội dung. Không cần xin phép. Vui lòng không thay đổi nội dung y khoa. Trích dẫn: cancerexplained.org. Thông tin giáo dục, không phải lời khuyên y khoa.